

Funkcionális egységek 22.

Sipos Gyula okl. IC szakmérnök. EMG

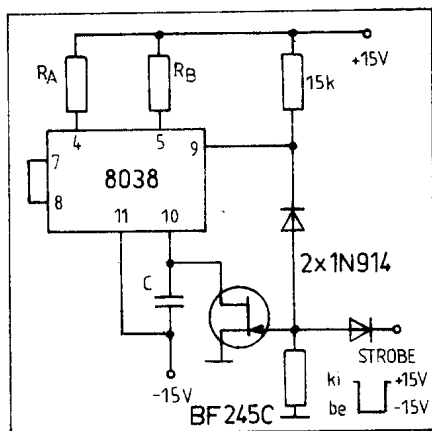
Integrált funkciógenerátorok 4.

Ebben a számunkban ismét újabb példákat mutatunk be a 8038-as típusú integrált függvénygenerátor-áramkör alkalmazására.

Lehetőség van az időzítő/hullámforma generátor működésének tiltására-engedélyezésére (strobe). Ez kétféle táplálásnál az 1. ábra szerinti kapcsolásban lehetséges. Valamilyen egyszerű kapcsolóeszközzel (FET) az időzítő kondenzátort földre zárhatjuk. A rövidzár oldása után a háromszögjel, illetve a szinusz a nullátmenetről indul. Egyteleses táplálásnál az időzítő kondenzátor akár a földre, akár a pozitív tápfeszültségre zárható. A megoldás hibája, hogy az első időztési ciklus így mintegy 30 százalékkal hosszabb lesz, mint a többi. Mivel a szinuszjel-kimenet kevéssé terhelhető a kis torzítás érdekében, a 2. ábra szerinti egyszerű buffer-fokozattal egészíthetjük ki a kapcsolást. Az áramkör érdekessége, hogy szükség szerint használhatunk kapacitív csatolást is; ez az IC működését nem befolyásolja.

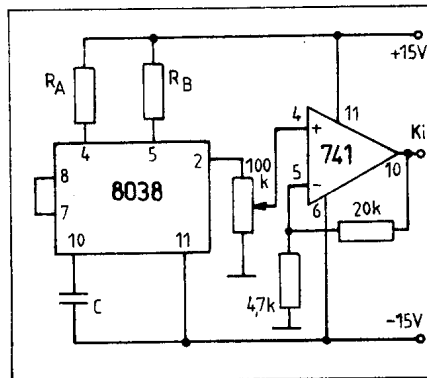
Az IC működése következtében szokatlanul forró, ez azonban a gyártó információja szerint természetes. A beépített precíziós osztók részben vékonyréteg, részben monolit technológiával készülnek. A kétféle konstrukció hőmérsékleti hibája éppen kompenzálja egymást.

Lehetőség van a szinuszjel-kimenet torzításának további csökkentésére műkapcsolás segítségével. A torzítás túlnyomó része abból szá-

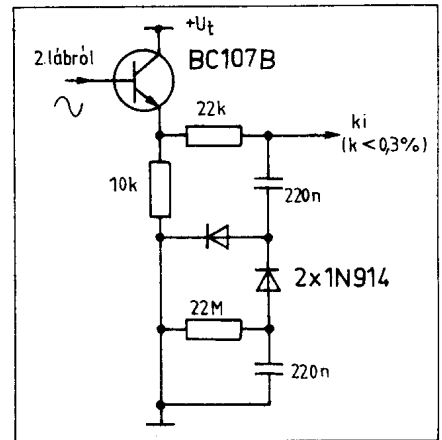

1. ábra. A 8038-as integrált áramkörrel működésének tiltása

mazik, hogy a 2. lábon kivezetett szinuszjel kissé még csúcsos. A 3. ábrán látható feszültségkészszerző kapcsolás éppen a szinuszok csúcsaiban jelent pótóltagos terhelést. Ez a nem túl jelentős értékű vágás éppen akkora, hogy a meglévő 0,5...1% torzítást biztosan 0,3% alá szorítja. Mivel az egyenirányító rendszer működése frekvenciafüggő, a kompenzáció csak egy szűkebb tartományban hatásos.

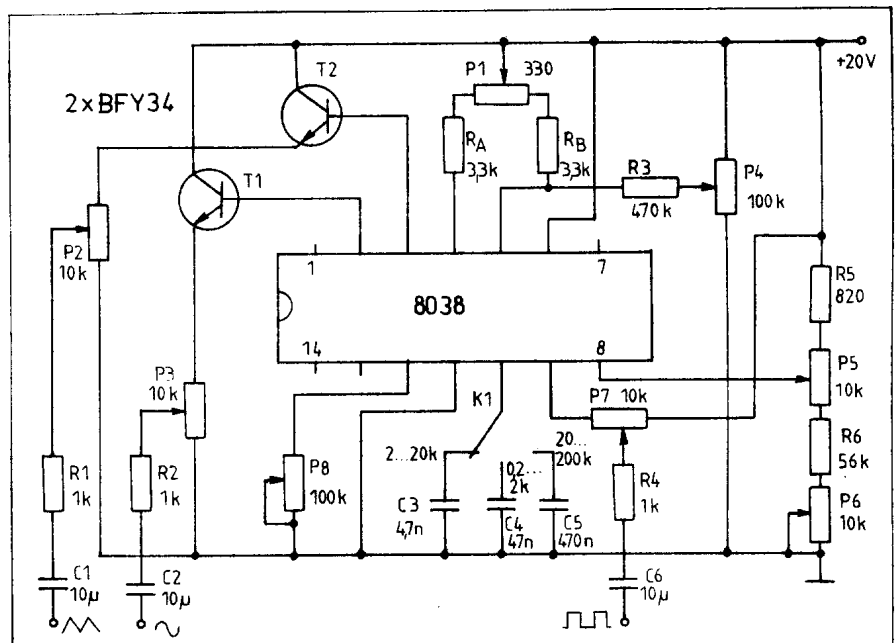

2. ábra. A szinuszjel-kimenet terhelhetősége műveleti erősítővel javítható

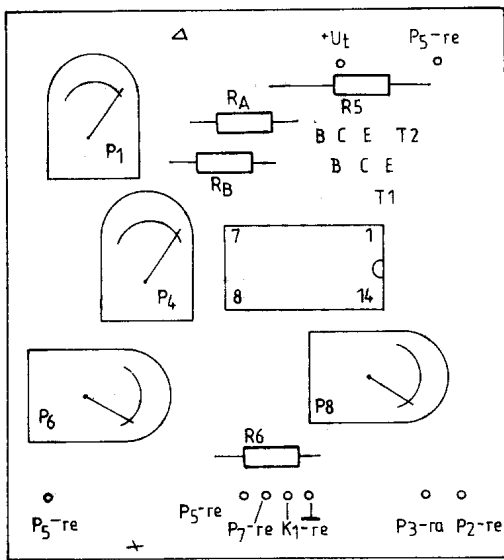

3. ábra. A szinuszjel torzítását műkapcsolás segítségével csökkenthetjük

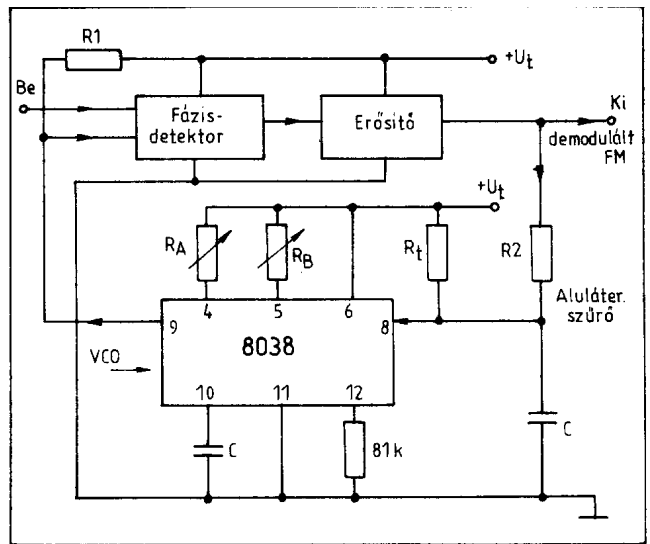
A 4. ábrán egyszerű funkciógenerátort láthatunk a 8038-as integrált áramkörrel. Az 5. ábrán az áramkör nyomtatási és beültetési rajzát láthatjuk. A funkciógenerátorhoz való igen nagy kimeneti feszültségű impulzuserősítő kapcsolását mutatja be a 6. ábra. A bemenet átkapcsolható, itt lehetőség van mindhárom jel

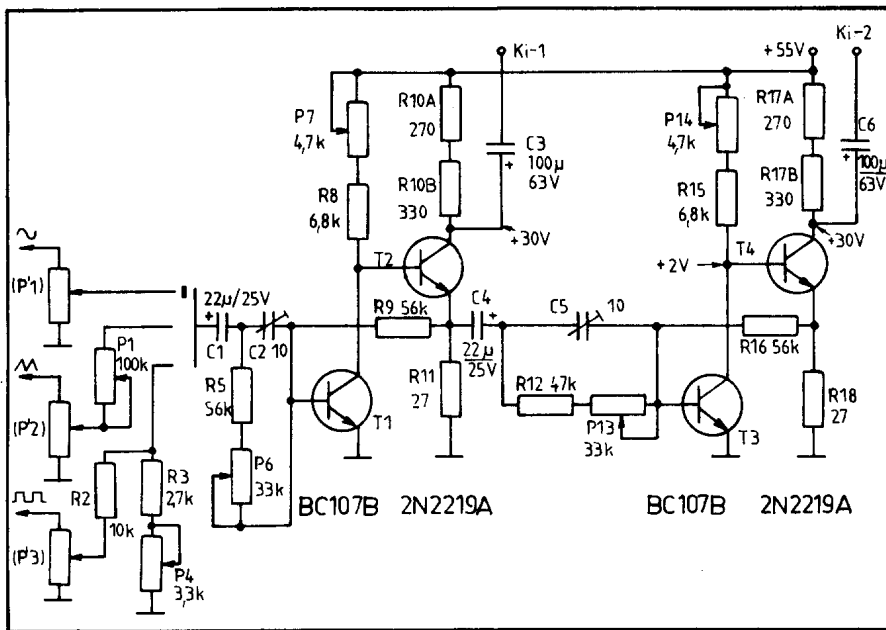
4. ábra. Egyszerű függvénygenerátor a 8038-as integrált áramkörrel. Kezelőszervek: P₁: a kitöltési tényező szimmetriája nagyfrekvencián; P₂, P₃, P₇: kimeneti szintek; P₄: az alacsonyfrekvenciás torzítás minimuma; P₅: frekvencia-beállítás; P₆: a frekvenciaátfogás hitelesítése; P₈: a szinuszjel torzításának minimumát beállító potenciométer

5. ábra. A 4. ábra szerinti funkciógenerátor nyomtatási és beültetési rajza (alkatrészoldal)

7. ábra. A 8038-as időzítő mint VCO, PLL-be építve

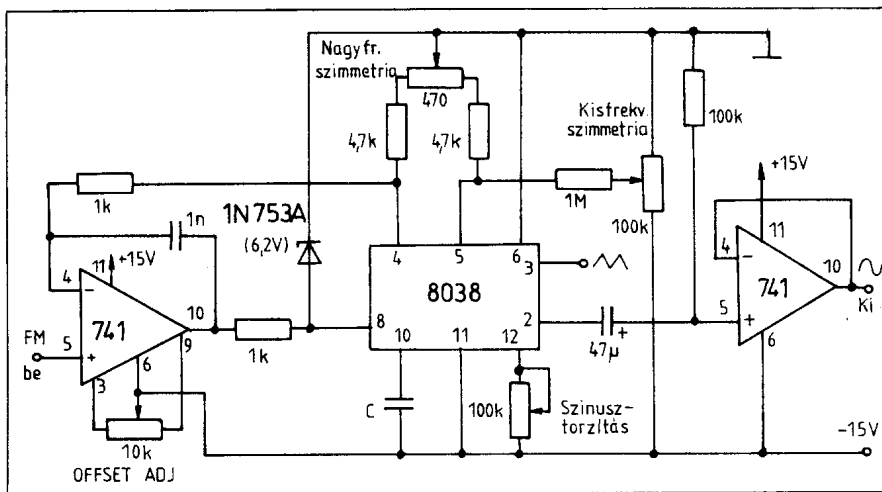

6. ábra. Impulzuserősítő a függvénygenerátorhoz. P₁ és P₄ segítségével a három bemenet szintjét állíthatjuk azonosra. P₆ - P₁₄-mal az erősítést és a szimmetriát, P₇ - P₁₄-gyel a két erősítőfél munkapontját állíthatjuk be. C₂ - C₆-tel a nagyfrekvenciás átvitel javítható

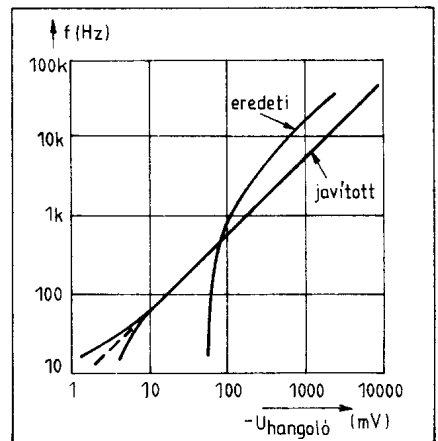
szintjének beállítására. A T₁ - T₂ erősítő kisimpedanciás közbelső pontjáról vezéreljük a T₃ - T₄ második erősítő egységet. A két kimeneti ponton ellenütemű, legfeljebb 2 × 45 V_{pp} amplitúdójú jelet kapunk.

A 8038-as integrált áramkört stabilitási tulajdonságai alkalmassá teszik egy építőközből kivitelezett PLL számára. A 7. ábrán egy lehetséges összeállítást láthatunk. A fázis-detektor és az erősítő igen egyszerűen, tetszőlegesen kivitelezhető. Ha a fázisdetektor számára túlságosan nagy értékű a négyzögjel, az egyszerű feszültségosztóval is csökkenthető. Amennyiben az erősítő kimeneti potenciálja nem lenne megfelelő az IC FM-bemenete számára, ez a tápfeszültségre kötött osztóval (R_t - R₂) megoldható.

A 8038-as integrált funkciógenerátor (az említett okok folytán) főképp az alacsonyabb frekvenciák tartományában nemlineáris viselkedésű. Ha az áramgenerátorok áramát valamilyen módon külső eszközzel sikerül stabilizálni, linearizálni, az áramkör mint feszültség-hangolt oszcillátor lényegesen lineárisabb lesz. A 8. ábrán látható kap-

8. ábra. Javított FM-linearitású funkciógenerátor

9. ábra. A 8. ábra szerinti javított kivitelű és eredeti FM-linearitás. 10 mV a bizonytalanság, oka az ofszet-hiba

Bevált kapcsolások

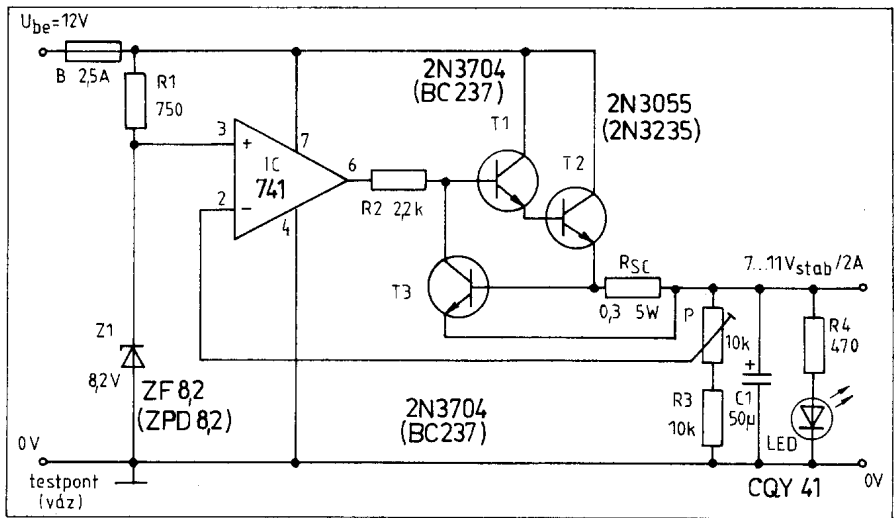
9 V-os tápfeszültségű készülékek üzemeltetése gépkocsiban

Gyakran válik szükségessé a gépkocsiban 9 V-os tápfeszültségű készülékek (rádió, magnetofon stb.) üzemeltetése.

Az 1. ábrán 7...11 V/max. 2 A-es rövidzárbiztos soros áteresztőtranszisztoros, 12 V-ról üzemelő egyenfeszültségszabályozó kapcsolási rajzát láthatjuk. Kapcsolásunk egyszerű eszközökkel teszi lehetővé a gépkocsi 12 V-os akkumulátoráról a 9 V-os, vagy ennek közelében levő szabályozott tápfeszültség előállítását.

A 741 típusú műveleti erősítő 3-as kivezetésén (nem invertáló bemenet) a Z₁ Zener-dióda az akkumulátor feszültség-ingadozásaitól független 8,2 V-os feszültséget állít elő.

Az IC kimenetén megjelenő feszültség a T₁ és T₂ tranzisztor se-

1. ábra. 12 V/7...11 V, max. 2 A-es rövidzárbiztos soros áteresztőtranszisztoros egyenfeszültségszabályozó

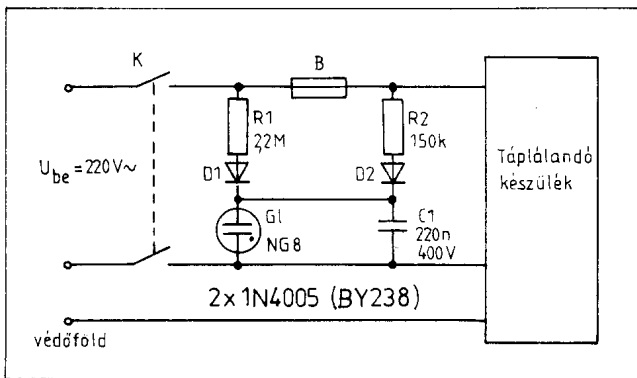
gítségével a kapcsolás kimenetén a terheléstől függetlenül állandó feszültséget tart fenn. A kimeneti feszültség beállítása a P potencióméter segítségével történik.

A maximálisan megengedhető kimeneti áramot a T₂ tranzisztor terhelhetősége, illetve hűtőbordájának mérete határozza meg.

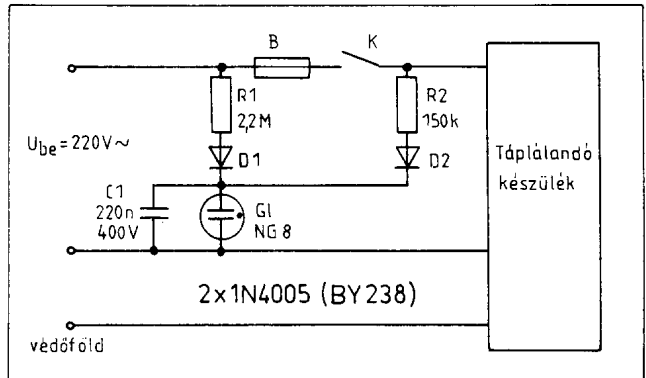
A terhelőáram átfolyik az R_{sc} áramérzékelő ellenálláson. Ennek értékét úgy kell megválasztani, hogy a maximálisan megengedett terhelőáram elérése előtt (2,1 A) a rajta eső feszültség a T₃ tranzisztoron keresztül lezárja a T₁ és T₂ tranzisztorot, megvédve így a kapcsolást a túlterheléstől.

gyújtófeszültséget és folyamatosan világít.

Amikor a biztosíték megszakad, akkor ez az áramkör megszakad, a ködfénylámpa fénye kialszik. Ugyanakkor azonban a hálózati feszültségről az R₁ és D₁ elemeken keresztül megkezdődik a C₁ kondenzátor feltöltése. Amikor a kondenzátor kapacitása az exponenciálisan növekvő feszültség eléri a ködfénylámpa gyújtófeszültségét, akkor az begyújt és egy felvillanás kíséretében kisüti a kondenzátort. Ez az ismétlődő felvillanási folyamat mindaddig tart, míg a hálózati feszültség a bemeneten jelen van, vagy míg a biztosítékot ki nem cseréljük.

2. ábra. Biztosíték kiégését jelző kapcsolás

3. ábra. Készülékek tápfeszültségellátását figyelő áramkör

(Folytatás a 7. oldalról)

csolásban a 4. lábra csatlakozó áramgenerátor árama keltette feszültségváltozást műveleti erősítőn keresztül visszacsatoltuk a 8. lábra. Az így keletkező feszültségűgátlóhúzás linearizálja az áramgenerátort. A 9. ábrán megfigyelhető, hogy ez a megoldás mintegy másfél dekáddal terjeszti ki a használható frekvenciatartományt az alacsony frekvenciák irányában.

(Folytatjuk)

Biztosíték kiégését jelző kapcsolás

A 2. ábrán igen egyszerű biztosíték-kiolvadást jelző kapcsolást láthatunk. Ez az áramkör főleg több biztosítékot tartalmazó készülékek vagy rendszerek esetén ad hasznos információt, mivel ködfénylámpájának villogása alapján azonnal megtalálható és cserélhető a kiégett biztosíték.

Hibátlan biztosíték és a hálózati feszültség jelenléte esetén a G₁ ködfénylámpa az R₂ előtét-ellenálláson és a D₂ diódán keresztül kap

Ez az egyszerű kapcsolás minimális módosítással (lásd 3. ábra) nemcsak a biztosíték kiégésének kijelzésére, hanem a hálózati feszültség meglétének (illetve a hálózati csatlakozó dugó bedugásának), valamint a készülék be/ki kapcsolásának jelzésére is alkalmas. Ha a készülék bemenetét a hálózatra csatlakoztatjuk és a K kapcsolót bekapcsoljuk, akkor a ködfénylámpa folyamatosan világít. Amikor a biztosíték kiég, vagy a táplálandó készülék kapcsolóját kikapcsoljuk, azt a ködfénylámpa villogó fényel jel-